МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-

педагогічної роботи

Михальченко Н.В.

«30» серпня 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОПАТОЛОГІЯ І ПСИХОТЕРАПІЯ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 016 Спеціальна освіта

016.01 Логопедія. Спеціальна психологія

Освітня програма Логопедія. Спеціальна психологія

2023-2024 навчальний рік

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Карсканова С..В, старший викладач кафедри спеціальної освіти.

РЕЦЕНЗЕНТ: доктор філософії в галузі соціальних та поведінкових наук, доцент, доцент кафедри психології Чорноморського національного університету ім. Петра Могили Астремська І.В.

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2023 року № 1

В.о. завідувача кафедри спеціальної освіти _____ (Карсканова С. В.)

Програму погоджено з гарантом ОП _____ (Кисличенко В. А.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «28» серпня 2023 року № 1

Голова навчально-методичної комісії _____ (Дем'яненко О. Є.)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол від «30» серпня 2023 року № 12

Голова навчально-методичної ради університету _____ (_____)

Анотація. Программа спрямована на опанування студентами системою знань з основ психопатології та психотерапії. Студенти вивчають патологію психіки на підставі загальноклінічних категорій (виникнення і протікання хвороби як клінічно закономірна зміна симптомів і синдромів), виявляє, описує і систематизує прояви порушених психічних процесів та вивчають методи психотерапевтичного впливу на них.

Ключові слова: діагностика психопатологічна, корекція, патології розвитку, патопсихологічна діагностика, психопатологія, психотерапевтичний вплив, психотерапія.

Abstract. The program aimed mastering students in the system of knowledge formed on the basics of psychopathology and psychotherapy. Students study the pathology of the psyche on the basis of general clinical categories (occurrence and course of the disease as a clinically natural change of symptoms and syndromes), identifies, describes and systematizes the manifestations of disturbed mental processes and learns methods of psychotherapeutic effects on them.

Key words: psychopathological diagnostics, correction, developmental pathologies, pathopsychological diagnostics, psychopathology, psychotherapeutic influence, psychotherapy.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психопатологія та психотерапія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» за освітньо-професійною програмою «Логопедія. Спеціальна психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є патопсихологія і психотерапія як система знань.

Міждисциплінарні зв'язки: спеціальна, порівняльна психологія, корекційна педагогіка з основами спеціальної дидактики.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

розкрити зміст і значення патопсихологія і психотерапія як базової фундаментальної дисципліни, яка виступає основою для вивчення інших психологічних дисциплін фахівців відповідного напряму;

показати науково-теоретичну та методологічну роль патопсихологія і психотерапія у становленні системи знань, вмінь та навичок вихователів і вчителів.

1.2.Основними завданнями вивчення дисципліни є:

пізнавальні: сформувати у студентів науковий підхід до розуміння психіки та законів її існування; ознайомити студентів з досягненнями вітчизняної і світової психологічної науки, що необхідні в професійній діяльності педагога;

формувати професійну спрямованість, інтерес і прагнення до творчого вивчення психології;

- **практичні:** розвивати вміння використовувати теоретичні та практичні знання із патопсихологія і психотерапія на практиці.

Програмні результати навчання :

ПРН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

ПРН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв’язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН4. Застосовувати для розв’язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти..

ПРН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньокорекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психологопедагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПРН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПРН 18. Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні навчально-виховних та науково- методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій;

ПРН 19. Знає сучасні методи діагностики психічного і фізичного розвитку дитини дошкільного і шкільного віку.

ПРН 20. Здатний здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно-розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

І. Загальнопредметні:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і 7 суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

ІІ. Спеціальні (фахові):

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньокорекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК-17. Психологічна компетентність (відповідно нозології). Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дитини як суб'єктів навчального, корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу. Складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, спеціально-психологічна, нейропсихологічна, психолінгвістична тощо.

Здатність до застосування знань про психологічні механізми навчання та виховання дитини задля забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку.

СК-18. Медико-біологічна компетентність (загальна та відповідно до нозології). Здатність до застосування професійних медико-біологічних знань і практичних умінь і навичок, які є теоретичними основами побудови змісту корекційного, навчально-реабілітаційного процесу відповідної освітньої галузі. Здатність оцінити структуру дефекту при психофізичних порушеннях (мовлення, інтелекту, функцій опорно-рухових та сенсорних систем); потенційні можливості розвитку різних сторін особистості кожної з категорії дітей з такими вадами; здатність оцінити клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з мовленнєвими, сенсорним, інтелектуальними порушеннями.

Складниками медико-біологічної компетентності є анатомо-фізіологічна, генетична, неврологічна, клінічна, психопатологічна тощо (складники компетентності заповнюються відповідно до нозології).

СК-19. Корекційно-зорієнтована компетентність. Здатність виконувати корекційну навчально-виховну роботу з профілактики, подолання вад психофізичного розвитку дітей з психофізичними порушеннями (залежно від нозології) у навчально-виховному, реабілітаційному процесі незалежно від типу закладу і форми організації навчально-виховної діяльності. Володіння засобами та методами корекції пізнавальних психічних процесів, мовлення, сенсорних порушень, порушень опорно-рухових функцій, емоційно-вольової сфери в процесі виховання дітей. Здатність корекційно спрямовувати діяльність дитячого колективу, в якому є дитина/діти з психофізичними порушеннями. Здатність організовувати інклюзивний дитячий колектив, створювати в ньому умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції. Здатність здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з інвалідністю в різних типів закладів підпорядкованих МОН, МООЗ, Мін. праці та соціальної політики.

Курс базується на основі знань засвоєних раніше нормативних дисциплін спеціальності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Патопсихологія як наука. Історія розвитку поглядів на психічну патологію та її лікування. Історія розвитку патопсихології.

Тема 2. Патопсихологія: предмет і завдання

Тема 3. Завдання, види роботи патопсихолога.
Тема 4Патопсихологічне обстеження порушень психіки дітей та підлітків.
Тема 5. Класифікація аномалій психічного розвитку дитини
Тема 6. Ранній дитячий аутизм.
Тема 7. Маячні і шизотипові розлади, шизофренія.
Тема 8. Розумова відсталість.
Тема 9. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю.
Тема 10.Дитяча нервовість, її причини та наслідки. Причини виникнення неврозів у дітей. Види неврозів та неврозоподібних розладів у дітей.
Тема 11. Поведінкові реакції як головні прояви підліткової психіки.
Тема 12. Основні форми та прояви порушень поведінки у підлітків.
Тема 13. Адиктивна поведінка підлітків**.**
Тема 14 Порушення підконтрольності поведінки.
Тема 15 Методи психотерапії для дітей з ТПМ

Рекомендована література

Базова

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии [Текст]: Лекции по введению в психотерапию для врачей, психологов и учителей / А. Адлер. – М.: Изд-во Института Психтерапиии, 2002. – 214с.
2. Алфред Адлер [Текст] // Вступ до психотерапії: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Є.Глива. – Острог: Острозька академія; К., 2009. – С. 92-116.
3. Блейхер В.М. Клиника приобретенного слабоумия. – К. : Здоров'я, 2006
4. Блейхер В.М. Клиническая патопсихология. – Ташкент, 2006, 323с.
5. Блейхер В.М., Крук И.В. Патопсихологическая диагностика. – К. , 2006. – 280с.
6. Братусь Б. С. Аномалии личности. – М.: Мысль, 1988.
7. Бурлачук Л. Ф. Исследование личности в клинической психологии. – К. : Выща шк., 2012.
8. Види розладів психіки [Текст] // Патопсихологія : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів / І.А.Мартинюк. – К., 2008. – С. 31-85.
9. Зубалий Н.П. Основы психотерапии [Електронний ресурс]: Учебное пособие / Н. П. Зубалий, А. М. Лёвочкина. – К.: МАУП, 2001 // Психологія: Компакт-диск. – К., 2006. – 160с.
10. Критичні зауваження до теорії Фрейда [Текст] // Вступ до психотерапії : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Є.Глива. – Острог: Острозька академія; К., 2009. – С. 87-92.
11. Основы психологических знаний [Текст]: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Автор-сост. Г. Щекин. – 4-е изд., стереотип.. – К. : МАУП, 2001. – 128 с..
12. Психиатрическая экспертиза [Текст] // Патопсихология: Теория и практика: Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. – М. , 2004. – С. 85-89.
13. Психологическая и психотерапевтическая концепции К. Роджерса [Текст] // История психологии: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Т.Д.Марцинковская. – М., 2008. – С. 408-411 Щекин Г.В. Основы психологических знаний [Електронний ресурс]:Учебное постобие / Г. В. Щекин. – К.: МАУП, 2001 // Психологія: Компакт-диск. – К., 2006. – 126с.

Допоміжна

1. Біхевіоризм [Текст] // Вступ до психотерапії : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Є.Глива. – Острог: Острозька академія; К., 2009. – С. 29-35.

2. Біхевіоризм [Текст] // Соціальна психологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.В.Москаленко. – К., 2008. – С. 78-96.

3. Болтівець С.І. Ціль життя українського психолога Євгена Гливи [Текст] / С. І. Болтівець // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 1. – С. 53-57.
4. Бурлакова Н.С. Патопсихологический эксперемент: методология и перспективы [Текст] / Н. С. Бурлакова // Вопросы психологии. – 2014. – № 3. – С. 3-14.
5. Варфоломеева О.В. Акмеологические критерии, показатели и уровни профессионального становения психотерапевта [Текст] / О. В. Варфоломеева // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 3. – С. 18-22.
6. Венгер А.Л. Клиническая психология развития: состояние и перспективы [Текст] / А. Л. Венгер, Е. И. Морозова // Вопросы психологии. – 2007. – № 5. – С. 3-13.
7. Види естетотерапії природними та ігровими засобами [Текст] // Естетотерапія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2007. – С. 199-239.
8. Эллис А. Гуманистическая психотерапия: Рационально-эмоциональный подход [Текст] / А. Эллис. – СПб.: Сова; М.: Эксмо-Пресс, 2002. – 272с..
9. Екзистенціалізм [Текст] // Вступ до психотерапії : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Є.Глива. – Острог: Острозька академія; К., 2009. – С. 151-193.
10. Естетотерапія мистецькими засобами [Текст] // Естетотерапія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2007. – С. 177-199.
11. Желдак И.М. Сценарий групповой психотерапии с детьми 12-15 лет и старше [Текст] / И. М. Желдак // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 4. – С. 49-65.
12. Желдак И.М. Сценарий групповой психотерапии с детьми 6 - 11 лет [Текст] / И. М. Желдак // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 3. – С. 44-64.

Інформаційні ресурси

5.Web-сторінка (http://mehmat.mnu.mk.ua/sp/zvp03).
6. Електронний носій: дис(кафедра загальної та вікової психології).
7. Інтернет: http://sobchik.newmail.ru/Apilns/obinstitute.html.
8. http://www.mtu-net.ru/psi/st/088000.htm.
9. http://otborminus.chat.ru/iq.html
10. www.psyinst.ru/testing.htm
11. http://tests.holm.ru/

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Модульна контрольна робота, усне опитування, творчі роботи, перевірка конспектування лекцій, першоджерел, виконання індивідуальних завдань та самостійних робіт.

Засоби діагностики успішності навчання: залік.